

UD. 6

a linguaxe de

ARGEN

LINGUAXE MUSICAL 1º GP

MODOS

IRIA PORTAS
MARCOS PADRÓN

Índice

1. Introducción

1.1. Destinatarios

1.2. Breve resumo

1.3. Fundamentación legal

2. Competencias clave

3. Obxectivos

3.1. Xerais

3.2. Específicos da materia

4. Contidos

5. Metodoloxía

5.1. Modelo metodolóxico

5.2. Atención a diversidade

5.3. Promoción da convivencia

5.4. Aspectos técnicos

6. Avaliación

6.1. Criterios de avaliación

6.2. Proceso de avaliación

7. UDI desenvolvidas

1. Introducción

1.1. Destinatarios

Área: Linguaxe Musical

Curso: 1º Grao Profesional

1.2. Breve resumo

O proxecto “**A LINGUAXE DE ARGEN, 1º G.P.**”, está formado por 10 UD que nos permitirán alcanzar todos os obxectivos e traballar todos os contidos da materia de Linguaxe Musical para o 1º Grao Profesional (establecidos no Decreto 203/2007), a través do traballo de cada unha das destrezas (teoría, ritmo, entoación e audición), con explicacións e exercicios prácticos, con partituras axeitadas ao nivel e vídeos e audios para apoiar o estudo.

1.3. Fundamentación legal

O proxecto baséase na Lei de Educación vixente :

- ◆ **Lei Orgánica 8/2013**, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE)
- ◆ **Decreto 203/2007**, do 27 de setembro, polo que se establece a ordenación do currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música na Comunidade Autónoma de Galicia.

2. Competencias clave

Este proxecto permitirá ao noso alumnado, ademais da adquisición de coñecementos específicos do Linguaxe musical, o desenvolvemento de competencias clave, imprescindibles no proceso de aprendizaxe e formación.

COMPETENCIA EN COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA (CCL)	<ul style="list-style-type: none"> ● Adquirir as ferramentas necesarias para coñecer e saber empregar a linguaxe musical. ● Coñecer e saber empregar a linguaxe musical: os seus signos, indicacións, escritura, etc. ● Comprender e saber interpretar a linguaxe musical ● Comprender que o estudo dos elementos da linguaxe musical facilitaranos a interpretación da música así como a súa escoita.
COMPETENCIA MATEMÁTICA. COMPETENCIA NO COÑECEMENTO	<ul style="list-style-type: none"> ● Empregar ferramentas matemáticas para a comprensión de conceptos musicais, como o cifrado, os intervalos, etc.).

E NA INTERACCIÓN CO MUNDO FÍSICO. (CM.CCIF)	<ul style="list-style-type: none"> Exercitar a audición e a interpretación de melodías que lles permita comprender o fenómeno sonoro.
TRATAMENTO DA INFORMACIÓN E A COMPETENCIA DIXITAL. (CCID)	<ul style="list-style-type: none"> Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación a través de aplicacións informáticas que permiten o desenvolvemento de todos os contidos da materia.
COMPETENCIA PARA APRENDER A APRENDER. (CAA)	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolver o traballo de maneira autónoma e conseguir pautas que lle axuden a asimilar e interiorizar conceptos importantes da materia, así como fomentar o seu gusto pola música.
COMPETENCIA SOCIAL E CIDADÁ. (CSC)	<ul style="list-style-type: none"> Crear un entorno de convivencia e cooperación a través das actividades en grupo, incluíndo ao alumnado con necesidades educativas especiais. Respectar o traballo de todos os compañeiros/as.
COMPETENCIA DE AUTONOMÍA E INICIATIVA PERSOAL. (CAIP)	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolver a creatividade, a autoestima, a responsabilidade, o traballo en grupo, entre outros, que lle proporcionen unha parte imprescindible da súa educación, non só musical.
COMPETENCIA CULTURAL E ARTÍSTICA. (CCA)	<ul style="list-style-type: none"> Coñecer a riqueza cultural e artística de diferentes momentos da historia, a través de compositores e as súas obras. Recoñecer a importancia da aprendizaxe dunha linguaxe para poder comprender mellor unha corrente artística como é a música.

3. Obxectivos

3.1. Obxectivos xerais

Os seguintes obxectivos son aqueles que se adaptan a este proxecto, extraídos do decreto correspondente:

- Habituar a escoitar música e establecer un concepto estético que permita fundamentar e desenvolver os propios criterios interpretativos.
- Desenvolver a sensibilidade artística e o criterio estético como fonte de formación e enriquecemento persoal.
- Coñecer e empregar con precisión o vocabulario específico relativo aos conceptos científicos da música.
- Coñecer e valorar o patrimonio musical como parte integrante do patrimonio histórico e cultural.
- Tomar conciencia da importancia dunha escoita activa como base imprescindible na formación de futuros profesionais.
- Fomentar a utilización do patrimonio musical en xeral, e a do galego en particular como medio indispensable no enriquecemento da persoa e da súa formación musical.

3.2. Obxectivos específicos da materia

- a) Compartir vivencias musicais cos demais elementos do grupo que lle permita enriquecer a súa relación afectiva coa música a través do canto e da participación instrumental en grupo.
- b) Coñecer os elementos da linguaxe musical e a súa evolución histórica, para relacionalos coas obras musicais dentro do seu tempo e a súa circunstancia.
- c) Interpretar correctamente os símbolos gráficos e coñecer os que son propios da linguaxe musical contemporánea.
- d) Utilizar a disociación motriz e auditiva necesarias para executar ou escoitar con independencia desenvolvementos rítmicos ou melódicos simultáneos.
- e) Recoñecer e representar graficamente obras, fragmentos musicais a unha ou dúas voces realizadas con diferentes instrumentos.
- f) Recoñecer, a través da audición e da lectura, estruturas harmónicas básicas.
- g) Utilizar os coñecementos sobre a linguaxe musical para afianzar e desenvolver hábitos de estudo que propicien unha interpretación consciente.
- h) Coñecer os elementos da linguaxe musical relativos ao jazz e á música moderna.

4. Contidos

Os contidos que se traballan no proxecto están extraídos do *Decreto 203/2007*:

TEÓRICOS

- ◆ Intervalos:
  - Definición e elementos.
  - Clasificación e inversión: simples e compostos.
  - Enharmonías.
- ◆ Tonalidade:
  - O círculo de 5ª.
  - Armaduras.
  - Relativos.
  - Graos tonais e modais.
- ◆ Modulación:
  - Flexión.
  - Elementos.
  - Tonalidades veciñas.
- ◆ Acordes:

- Acordes tríadas: perfecto maior, perfecto menor, 5ª aumentada, 5ª diminuída. Inversións.
- Acordes cuatrías: acorde de 7ª de dominante. Inversións.
- Cifrado harmónico e americano.
- Notas estrañas: nota de paso, floreo, apoiatura, retardo, anticipación e escapada.
- ◆ Modalidade:
  - Escalas maiores e menores: diatónicas mixtas, hispano árabe, menor húngara.
  - Pentatónicas ou pentáfonas: maior, menor e Hirajoshi.
  - Hexátonas: blues maior e menor e tons enteiros.
  - Escalas cromáticas.
- ◆ Modos:
  - Modos gregos
  - Modos gregorianos ou eclesiásticos.
  - Modos de sete notas naturais.
- ◆ A forma musical:
  - A frase e elementos.
  - Cadencias conclusivas e suspensivas.
  - Células rítmicas de inicio e final de frase.
- ◆ Notas de adorno:
  - Apoiatura: realización e tipos.
  - Mordente: realización e tipos.
  - Trino: realización e tipos.
  - Grupeto: realización e tipos.
- ◆ Normas de escritura musical:
  - Picas, barrado, acordes, silencios, alteracións e puntiños.
- ◆ A orquestra:
  - Os instrumentos
  - As voces

RÍTMICOS

- ◆ Práctica, identificación e coñecemento de compases orixinados por dous ou máis pulsos desiguais.
- ◆ Coñecemento e práctica de metros irregulares con estruturas fixas ou variables.
- ◆ Polirritmias e polimetrías.

- ◆ Recoñecemento e práctica de grupos de valoración especial con duracións e posicións métricas varias.
- ◆ Práctica de ritmos simultáneos que supoñen divisións distintas da unidade.
- ◆ Práctica de estruturas rítmicas atípicas en compases convencionais.
- ◆ Práctica de cambios de compás con unidades iguais ou diferentes e aplicación das equivalencias indicadas.
- ◆ Desenvolvemento de hábitos interpretativos a partir do coñecemento e análise dos elementos rítmicos.
- ◆ Improvisación sobre esquemas rítmicos establecidos ou libres.

MELÓDICO-HARMÓNICOS

- ◆ Práctica auditiva e vocal de estruturas tonais enriquecidas na súa linguaxe por flexións ou modulacións, con recoñecemento analítico do proceso.
- ◆ Práctica auditiva e vocal de obras modais nas súas diversas manifestacións históricas e folclóricas.
- ◆ Recoñecemento auditivo e análise de estruturas tonais e formais non complexas.
- ◆ Improvisación sobre esquemas harmónicos e formais establecidos ou libres.
- ◆ Aplicación vocal ou escrita de baixos harmónicos a obras propostas de dificultade adaptada ao nivel.
- ◆ Desenvolvemento de hábitos interpretativos a partir do coñecemento e análise dos elementos melódico-harmónicos.

LECTO- ESCRITURA

- ◆ Práctica de lectura horizontal de notas cos ritmos escritos e indicacións metronómicas diversas.
- ◆ Lecturas de agrupacións verticais de notas.
- ◆ Coñecemento e práctica das normas de escritura melódica e harmónica.
- ◆ Práctica de lectura de notas, sen clave, aténdose ao debuxo interválico.
- ◆ Práctica de identificación e escritura de notas no seu rexistro correcto.
- ◆ Coñecemento do ámbito sonoro das claves.
- ◆ Práctica da lectura a primeira vista.

AUDICIÓN

- ◆ Práctica de identificación de elementos rítmicos, melódicos, modulatorios, cadencias, formais, tímbricos e estilísticos nas obras escoitadas.
- ◆ Identificación de erros ou diferenzas entre un fragmento escrito e o escoitado.
- ◆ Práctica da memoria: memorización previa á escritura de frases ou fragmentos progresivamente máis amplos.
- ◆ Escritura de temas coñecidos e memorización en diferentes alturas, tonalidades.
- ◆ Realización escrita de ditados a unha e dúas voces.
- ◆ Identificación de acordes.
- ◆ Audición de obras ou fragmentos nos cales se recoñezan elementos estudados.

EXPRESIÓN E ORNAMENTACIÓN

- ◆ Coñecemento e aplicación de signos e termos relativos a dinámica e agónica.
- ◆ Coñecemento e aplicación dos signos que modifican o ataque dos sons.
- ◆ Coñecemento e aplicación de ornamentos adecuándoos á época da obra interpretada

5. Metodoloxía

5.1. Modelo metodolóxico

O proxecto está desenvolvido para empregarse como libro de texto para todo o curso escolar. Está distribuído en 10 unidades, 4 para o primeiro trimestre, 3 para o segundo e 3 para o terceiro. En cada unha das UDI aparecen as 4 destrezas a traballar (Teoría, Ritmo, Entoación e Audición) coas explicacións dos contidos, exercicios prácticos, partituras, audios e vídeos. Todas as explicacións veñen con exemplos, tanto escritos como auditivos, e na parte teórica, sempre cun vídeo interactivo. Inclúense actividades variadas de reforzo e ampliación, e sempre se inclúen algunhas máis lúdicas para fomentar a motivación do alumnado.

O proxecto baséase, en liñas xerais, nos procedementos e as directrices das principais metodoloxías do século XX:

- O xogo como maneira de desenvolver a aprendizaxe.
- Audición musical activa como recoñecemento dos elementos musicais.
- Práctica rítmica a través do movemento e a expresión corporal.
- A imitación e a repetición como base do desenvolvemento da memoria musical.
- Práctica vocal a unha ou máis voces a través de melodías e cancións.

A metodoloxía baséase na aprendizaxe significativa, é dicir, partindo do Coñecemento Previo do alumnado (adquirido no grao elemental), e dun concepto elabórase todo o material da unidade e sempre ligada as unidades anterior e posterior, buscando unha aprendizaxe continua baseada na práctica, que favorecerá a asimilación destes contidos.

Os contidos seguen un proceso lóxico, a aprendizaxe vai de menos a máis, en todas as destrezas, aumentando a dificultade progresivamente para unha correcta asimilación. e as obras están ordenadas polos contidos que inclúen, segundo a súa dificultade.

Excepto a unidade 1 con características máis específicas (a modo de Avaliación Inicial e repaso do traballado nos cursos anteriores), as restantes unidades estarán conformadas polos seguintes apartados:

- ◆ **TEORÍA:** presentación dos contidos teóricos a traballar na unidade polo noso narrador, *Argen*.
  - *Os intervalos (nome do contido):* explicación de cada un dos aspectos que conforman dito contido (cada un deles nunha nova páxina e sempre por orde de dificultade), apoiado por cadros resumo, partituras e audios, e sempre, na última páxina, un **vídeo interactivo** que permita que o alumnado sinta que se atopa na clase seguindo unha explicación, na que se inclúen todos os contidos anteriormente explicados.
  - *Exercicios:* todas as actividades teórico-prácticas sobre os contidos traballados (uns interactivos na aplicación empregada, algúns para copiar na libreta e fomentar a práctica da escritura musical, e algúns en formato pdf para a súa copia ou impresión a través do *iDevice Ficheiro Adxunto*).
- ◆ **RITMO:** *Argen* preséntanos os contidos referidos a esta destreza que imos traballar.
  - *Deseños rítmicos:* neste apartado aparece explicado o elemento rítmico a traballar nesta unidade, apoiado por audios e partituras, así como cadros resumo, de ser necesario.
    - *Practicamos! :* traballo de patróns rítmicos en pequenos fragmentos que serán a base dos exercicios do seguinte apartado, baseados nos elementos explicados no punto anterior, apoiados por vídeos para realizar con percusión corporal.
  - *Lectura rítmica:* nesta primeira parte aparecerá un exemplo de lectura rítmica (o número irá en función dos elementos novos a traballar), cun vídeo para estudar, no que *Argen* amósanos como se fai o movemento da man e como debemos manter o pulso.

- *Practicamos!:* neste apartado aparecerán as partituras para ler ritmicamente, organizadas por sesións, e cos contidos organizados por dificultade; inclúense sesións dedicadas á lectura de claves diferentes de Sol e Fa, lectura vertical para practicar a lectura de acordes e sesións de repaso nas que aparecen os contidos traballados ata o momento.

◆ **PRÁCTICA VOCAL:** *Argen* preséntanos os contidos referidos a esta destreza:

- *Quecendo motores:* actividade para a promoción da convivencia, baseada nun mapa, onde cada imaxe proporciona información relativa a exercicios de relaxación, respiración, articulación e vocalización, previos a entoación, e que poden facerse en grupo, con audios e partituras.
- *Deseños vocais:* traballo de intervalos, escalas, acordes, etc. a través de diferentes ferramentas, como vídeos, xogos, audicións, gravacións, etc.
- *Entoación:* aquí aparecen as melodías para entoar *a capella:* partituras e audios das escalas e das melodías.
  - *Con acompañamento:* as partitura con acompañamento polifónico, e ademais das partituras aparecen audios da obra completa, e tamén un audio con só o acompañamento, para poder practicar a entoación.
  - *Un pouco de Historia...:* Nas unidades 8 e 10 aparecen melodías clásicas recoñecibles que nos permiten introducir información sobre a historia da música e compositores máis relevantes, con explicacións da vida e da obra, e con enlaces que nos permitan escoitalas a través dunha orquestra.

◆ **PRÁCTICA AUDITIVA:** *Argen* preséntanos os contidos referidos a esta destreza que imos traballar

- *Esquemas auditivos:* traballo de intervalos, escalas, acordes, etc. a través de audios e partituras. Centrarémonos tamén na práctica da escoita en clave de Fa, xa que é necesaria para o ditado a 2 voces.
  - *Practicamos!:* un exercicio onde poidan comprobar a asimilación do contido traballado no anterior apartado
- *Ditado:* neste apartado aparecen sempre 6 audios cos ditados: 3 a unha voz e 3 a dúas voces. Todos os audios inclúese o proceso completo da escoita dun ditado; dende a escala e arpejo da tonalidade ata o número de repeticións. As solucións aparecerán no *Solucionario* da Guía Didáctica de cada unidade.

- *Un pouco de Historia...:* Nas unidades 6, 7 e 9 aparecen melodías clásicas recoñecibles que nos permiten introducir información sobre a historia da música e compositores máis relevantes, seguindo o mesmo esquema que no apartado de entoación.
- ◆ **REFORZO/AMPLIACIÓN:** Neste apartado hai exercicios para reforzo ou ampliación (sempre cun pouco máis de dificultade) para o alumnado que o precise.
  - *Xogamos!:* nesta sección poden aparecer LIM ou Genially ou actividades interactivas como Rosco, Trivial ou Sopa de Letras. Son actividades un pouco máis lúdicas que inclúen todos os contidos traballados.
- ◆ **DOCUMENTACIÓN:** a Guía Didáctica da unidade (coas solucións dos exercicios teórico-prácticos e dos ditados), o documento técnico e o manual de uso; tamén incluírase a RÚBRICA de unidade.

Para un bo desenvolvemento do proxecto, o idóneo sería que o profesor empregara un EDI (encerado dixital interactivo) para facer a exposición e explicación da materia, mentres que o alumnado faría o seguimento no seu ordenador; ao finalizar, traballar nas actividades, ao seu ritmo, consultando no documento tantas veces precise, e mesmo na súa casa.

Se non se dispuxese de computadores para o alumnado, o profesor pode empregar o proxecto como libro de texto, xa que todos os contidos aparecen explicados, e a través do EDI ir amosando as partes teóricas, escoitando os audios requiridos e vendo as partituras. As partituras e os exercicios poden imprimirse, o que facilitaría o estudo.

5.2. Atención a diversidade

O proxecto está pensado para traballar de forma individual e en grupo, segundo a actividade, de maneira que o alumnado con dificultades ou discapacidades estea totalmente integrado no desenvolvemento do mesmo, e en todo momento téñense en conta os **Principios DUA:**

- **Formas de implicación (Principio III):** As actividades interactivas en grupo (os xogos, o LIM) fomentan a comunicación e a colaboración entre o alumnado, ademais de desenvolver habilidades sociais; tamén vai implícito a resolución de problemas xa que a medida que se van facendo as actividades, a propia retroalimentación dos exercicios ou a detección de erros entre eles/as, favorecerá a asimilación da aprendizaxe.
- **Diferentes medios de representación (Principio I):** Ademais das explicacións escritas nas primeiras páxinas, así como as que se imparten na propia clase, o alumnado conta cun Vídeo Interactivo, que lle permitirá volver sobra a explicación tantas veces

como o precise, marcando el/a o seu propio proceso de aprendizaxe; a linguaxe empregada nas explicacións sempre é simple e concisa, apoiada con partituras e audios que faciliten a comprensión.

- **Diferentes formas de acción y expresión (Principio II):** As explicacións sempre van acompañadas de imaxes, partituras, audios e vídeos; cada alumno/a marcará o seu ritmo de aprendizaxe.

Dependendo das necesidades específicas do alumnado:

- ♦ **Dificultades específicas de aprendizaxe, trastorno por déficit de atención e hiperactividade:** o carácter eminentemente práctico do proxecto a través das novas tecnoloxías, facilita a aprendizaxe neste grupo de necesidades específicas. Ademais conta cun apartado específico con Actividades de **reforzo**, e os vídeos explicativos como apoio a este alumnado.
- ♦ **Altas capacidades intelectuais:** está contemplado no proxecto este grupo de alumnado ao engadir actividades de **ampliación**.
- ♦ **Incorporación tardía ao sistema educativo:** para acceder a este tipo de ensinanzas é preciso realizar unha proba de acceso, polo que os contidos mínimos esixibles estarían probados no alumnado. No caso de alumnado trasladado, con problemas co idioma, se lle pode suxerir que empregue algún recurso dixital como un tradutor.
- ♦ **Discapacidades físicas ou sensoriais:** a música precisa dunhas capacidades auditivas e vocais mínimas para a súa realización plena; no caso dun alumno/a con cegueira en distintos graos, todo o material poderá ser asimilado auditivamente a través dos audios que están incluídos, tanto nas explicacións como nos exercicios así como a descrición das imaxes (no caso das partituras do apartado de Lectura rítmica, haberá que recorrer a transcripción de organismos especializados, aínda que estarán complementadas cos audios); tamén conta coa barra de accesibilidade, que permite a tradución a multitude de idiomas, cambiar o tamaño da letra para facilitar a lectura e tamén un botón que le en alto o fragmento seleccionado; no caso de alumnado con discapacidade física, dependendo do grao, poderá ser partícipe da gran maioría das actividades do proxecto.

5.3. Promoción da convivencia

Todos os centros contan cun Plan de Convivencia, documento que establece as liñas xerais do modelo de convivencia a adoptar no centro, garantindo a erradicación de calquera forma de violencia, en especial cara aos menores. Fundaméntase nos principios democráticos de

colaboración e responsabilidade compartida entre todos os membros educativos para crear un clima de convivencia acorde co mundo da Música.

Con este proxecto, desenvolvemos actividades que nos permiten promocionar a convivencia:

- No apartado de Práctica Vocal aparece **Quecendo Motores**, desenvolvendo un dos contidos do currículo (Relaxación, respiración e afinación), onde traballaremos exercicios (aparecen debuxos, partituras e audios como apoio á explicación) que contribúan a que o alumnado se sinta cómodo para a interpretación e así evitamos calquera tipo de burla ou malestar na aula.
- Para contribuír á interculturalidade: practicando melodías de diferentes procedencias xeográficas e da cultura musical (dende unha melodía das grandes obras de compositores como **Chopin** ou **Verdi**) ata a aportación de datos histórico-musicais de cada unha desas melodías e dos seus compositores. Estas melodías aparecen nos apartados de Práctica Vocal (entoacións) e Práctica Auditiva (ditados).
- Para fomentar a igualdade de xénero, poñemos en relevancia o papel da muller dentro da música a través das obras de compositoras como **De la Guerre** ou **Amy Beach**.
- Algunhas das actividades (como a parte máis lúdica do proxecto- xogos interactivos) poden realizalas as familias ao completo, favorecendo un clima máis participativo.

5.4. Aspectos técnicos

A ferramenta dixital principal empregada para o proxecto é Exe- Learning. Os recursos creados son accesibles en formato Html o Html5. Algunha das actividades de ampliación está feita co educaLIM ou Genially.

Para a correcta visualización dos contidos necesitarase:

- ◆ Acceso: Conexión á rede para acceso en liña dos contidos ou descargar os arquivos no ordenador.
- ◆ Funcionamento: non necesita instalación
- ◆ Navegadores: versións actualizadas de *Chrome*, *Explorer* ou *Safari*.

6. Avaliación

6.1. Criterios de avaliación

Os criterios de avaliación están extraídos do *Decreto 203/2007*:

- ◆ Manter o pulso durante períodos de silencio prolongados

- ◆ Identificar e executar estruturas rítmicas dunha obra ou fragmento, con ou sen cambio de compás, nun tempo establecido.
- ◆ Entoar repentizando unha melodía ou canción tonal con ou sen acompañamento, aplicándolle todas as indicacións de carácter expresivo.
- ◆ Ler internamente, nun tempo breve e sen verificar a súa entoación, un texto musical e reproducilo de memoria
- ◆ Identificar ou entoar todo tipo de intervalo melódico.
- ◆ Identificar intervalos harmónicos e escribilos no seu rexistro correcto.
- ◆ Reproducir modelos melódicos, escalísticos ou acordais en diferentes alturas
- ◆ Improvisación vocal ou instrumental de melodías dentro dunha tonalidade determinada.
- ◆ Identificar e reproducir por escrito fragmentos musicais escoitados.
- ◆ Recoñecer e escribir fragmentos musicais a dúas voces.
- ◆ Recoñecer auditivamente diferentes timbres instrumentais.
- ◆ Aplicar libremente ritmos percutidos a un fragmento musical escoitado

6.2. Proceso de avaliación

Haberá diferentes tipos de avaliación:

- ◆ **A avaliación do alumnado:** esta realizarase en distintas categorías:
  - **Avaliación inicial:** a *UD 1: Xa estamos de volta!*, céntrase no proceso de repaso do grao elemental, como quecemento para comezar cos novos contidos; aparece un *Test Scorm* que nos servirá como ferramenta de Avaliación Inicial, tanto para o alumnado (para saber que é o que sabe) como para o docente (para saber como organizar os contidos).
  - **Avaliación continua:** farase ao longo de todo o proceso, a través da observación directa do alumnado, a súa resposta ante as actividades, a súa participación e colaboración cos seus compañeiros/as, entre outros.
  - **Avaliación final:** na *UD 10*, aparecerán actividades de repaso do traballado durante o curso, e unha proba en formato de Xogo que nos permitirá coñecer o grao de asimilación dos contidos. Ademais todas as destrezas desta unidade incluirán actividades de repaso de todo o traballado.

Cada UDI ten unha rúbrica que permite ao profesorado obter unha valoración para cada alumno/a.

◆ **A avaliación do proxecto:**

- por parte do profesorado: o profesorado que empregue este recurso dixital poderá valoralo a través dunha rúbrica aloxada nun formulario de *abalarbox*, que inclúe diferentes aspectos referidos ao proxecto, ao alumnado e as UD, empregando
<https://abalarbox.edu.xunta.gal/index.php/apps/forms/JFZft5i84YeeL8tK>
- por parte do alumnado: consideramos que é moi importante para unha correcta valoración do proxecto que ademais do profesorado que o emprega, o alumnado tamén dea a súa opinión, xa que eles/as son os destinatarios. Farase a través do seguinte enlace:
<https://abalarbox.edu.xunta.gal/index.php/apps/forms/xbiYZ3HPQHsfQsfl>

UD 6: OS MODOS

<p>OBXECTIVOS XERAIS /ESPECÍFICOS</p>	<p>α), b), c), d) e) α), b), d), e)</p>
<p>OBXECTIVOS ESPECÍFICOS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Saber identificar os distintos modos: gregos, gregorianos e os actuais. • Saber realizar as escalas modais traballadas. • Saber identificar auditivamente as escalas modais. • Ler fragmentos en compases dispaes con deseños rítmicos ata a semifusa. • Ler fragmentos en clave de Do en 1ª. • Entoar melodías con ou sen acompañamento. • Reproducir graficamente melodías escoitadas (unha e dúas voces).
<p>COMPETENCIASCLAVE</p>	<p>CCL, CM, CCIF, CCID, CAA, CSC, CAIP, CCA.</p>
<p>CONTIDOS</p>	<p>FUNDAMENTOS TEÓRICOS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modos gregos • Modos eclesiásticos ou gregorianos. • Modos actuais. <p>FUNDAMENTOS DO TRATAMENTO DO RITMO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coñecemento, identificación e práctica de compases dispaes. • Coñecemento, identificación e práctica de fórmulas rítmicas binarias e ternarias que inclúan ata a semifusa e o seu silencio. • Práctica de lecturas rítmicas nas claves de Sol e Fa en 4ª nos compases e fórmulas rítmicas traballados. • Práctica de lecturas rítmicas na clave de Do en 1ª. <p>FUNDAMENTOS DO TRATAMENTO DA VOZ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interpretación de melodías modais. • Interpretación vocal de melodías a 1 e 2 voces en tonalidades ata 4 alteracións. <p>AUDICIÓN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identificación auditiva de escalas modais. • Identificación e reprodución escrita de ditados a unha e dúas voces.
<p>CRITERIOS DE AVALIACIÓN</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Saber identificar os distintos modos: gregos, gregorianos e os actuais. • Saber realizar as escalas modais traballadas e identificalas auditivamente. • Ler con soltura e mantendo o pulso fragmentos cos compases dispaes e os deseños rítmicos traballados nas claves de Sol e Fa en 4ª. • Ler fragmentos na clave de Do en 1ª. • Entoar con exactitude rítmica e afinación melodías con/ sen acompañamento • Saber representar graficamente unha melodía escoitada a unha ou dúas voces • Asimilar os contidos traballados na unidade.

Unha vez que están traballadas todos os tipos de escalas, imos centrarnos nas escalas modais, partindo da orixe da música en Grecia, pasando polos modos Gregorianos do s. IX ata chegar aos modos actuais. É un tema que nunca foi traballado e que nun principio pode resultar un pouco complicado.

Os apartados son os seguintes:

- ◆ **OS MODOS:** *Argen* expón o que imos traballar en toda unidade a modo de introdución. É importante que o alumnado estea informado en todo momento de que pasos imos seguir e levar unha organización do traballo, o que fomenta o desenvolvemento da Competencia Clave de autonomía persoal.
- ◆ **TEORÍA:** *Argen* fai a presentación dos contidos a traballar, que neste caso serán os modos dende Grecia ata actualidade; son conceptos novos pero que son esenciais para a comprensión das músicas modernas e tradicionais, así como antigas. Serven como unha pequena base para contidos que se traballarán en materias como Historia da Música en 4º ou 5º G.P.
  - **O; modos:** explicación dos modos gregos, a orixe da ordenación musical por primeira vez; ademais engádese información sobre a notación musical nesa época.
    - **Modos gregorianos:** aquí aparecen explicados estes modos, incluíndo tamén información sobre a notación musical.
    - **O; modos na actualidade:** explicación da evolución dos modos, nomes e formación.
      - **A; escala; modais:** como se forman este tipo de escalas e como se identifican.
    - **Vídeo Interactivo:** neste vídeo inclúense todas as explicacións anteriores, a modo de “explicación na clase”, o que pode facilitar a comprensión de moitos dos conceptos; ademais inclúense exercicios directamente relacionados co que acaban de escoitar, recurso que fará que o contido sexa máis asimilado.
  - **Exercicios:** *Argen* presenta o tipo de exercicios que imos realizar, tanto interactivos como empregando a libreta, xa que é necesaria á práctica da escritura musical.
    - **Verdadeiro ou falso?:** baséase en afirmacións sobre os modos e a súa historia. Ao facelo o propio exercicio explícalle o porque da resposta.

- **Que modo é?:** exercicio de pregunta resposta con 3 opcións posibles, baseado como o seu nome indica na identificación de modos. Ao responder tamén recibirán unha explicación.
  - **Canto sabemos sobre a forma musical:** exercicio despregable baseado en todos os contidos para que o alumnado afiance todo o traballado
  - **Traballamos coa libreta:** un traballo de identificación e realización de escalas modais. Poderán facelo na libreta ou tamén pode imprimirse se se pica na imaxe; así practicamos a escritura das mesmas e poden facelo individualmente ou en pequenos grupos de 2 ou 3. Pode ser unha tarefa para casa ou para facer en clase.
  - **Ficheiros adxuntos:** neste apartado continuamos co traballo de identificación e realización de escalas modais. Trátase dun ficheiro para imprimir que pode ser empregado como tarefas de casa. Son un complemento para seguir traballando.
- ◆ **RITMO:** *Argen* con batuta preséntanos o traballo rítmico que imos realizar.
- **Deseños rítmicos:** explicación dos compases dispaes con partituras e audios. Seguimos traballando a Competencia Matemática, a través do compás-fracción e os seus elementos.
    - **Practicamos!:** imos practicar os deseños rítmicos dos compases dispaes (5/8, 7/8, 8/8, 10/8, 11/8). Estes fragmentos están apoiados por un vídeo que permite ao alumnado seguir a lectura mantendo o pulso e sabendo en cada momento onde se atopa. Estas secuencias poden facerse con sílabas, con palmas e con percusión corporal (co pé dereito para as brancas; perna para as corcheas; palmas para as semicorcheas; pitos para as negras); o alumnado tamén pode propoñer algunha secuencia de percusión corporal.
  - **Lectura rítmica:** dous fragmentos (5/8 e 8/8) para ler ritmicamente apoiado por un vídeo no que *Argen* amósanos como temos que medir realizando correctamente o movemento da man. É un exemplo de como teñen que ser todas as lecturas do seguinte apartado.
    - **Practicamos!:** fragmentos rítmicos cos contidos traballados, organizados en cinco sesións con 4 exercicios cada un. As tres primeiras sesións están dedicadas aos compases dispaes; as dúas seguintes ao repaso. Continuamos coa lectura en clave de Do en 1ª, coa lectura de notas, que pode incluírse progresivamente nas cinco sesións que conforman a unidade. Para rematar aparece lectura vertical de notas. A organización está baseada na dificultade dos exercicios indo de menor a maior.

Para practicalas podemos empregar unha por sesión, enviando como traballo para casa o estudo da seguinte. Empregarase o metrónomo na medida do posible.

♦ **PRÁCTICA VOCAL:** **Argen** con gafas de sol e a boca aberta (a modo de canto) preséntanos a destreza.

- **Quecendo motores:** neste apartado insistimos no visto nas anteriores unidades. No formato de mapa, incluímos os exercicios que precisamos para comezar a entoación.
- **Dejeños vocais:** amosamos as distintas escalas modais para practicar a entoación de cada unha delas, apoiado por audios e partituras.
- **Entoación:** neste apartado inclúense 6 melodías *a capella*, sempre formadas por unha frase de 8 compases. Son melodías sinxelas nas que buscamos que o alumnado profunde na afinación e correcta interpretación de interválicas no rexistro tonal. Inclúense cromatismos adecuados ao curso nos que nos atopamos. Todas elas van acompañadas de dous audios: un coa escala da tonalidade na que se atopa, e outro coa melodía. O proceso sería: lectura rítmica do fragmento; entoación da escala e arpexio da tonalidade; interpretación da melodía individualmente ou en grupo de 2 ou 3 e finalmente escoita do audio e interpretación conxunta da clase con el.
  - **Con acompañamento:** a interpretación con acompañamento é importante no desenvolvemento do oído e memoria musical. Son 4 partituras con tres audios; un da melodía e o acompañamento, outro só do acompañamento e outro só da voz. O procedemento de estudo sería: lectura rítmica, interpretación conxunto co primeiro audio, e despois de forma individual ou en grupos de 2 ou 3 a interpretación co segundo audio.

♦ **PRÁCTICA AUDITIVA:** **Argen** con cascos e gafas de sol preséntanos a destreza.

- **Esquemas auditivos:** comezamos a práctica auditiva diferenciando as distintas escalas modais. Aparecen só os audios porque o que buscamos con este exercicio é sentir a sonoridade desas escalas, non saber que tipo é pola distribución de sons. A formulación é escoitalos varias veces e facer unha pequena proba entre toda a clase con outros exemplos que o docente pode facer no piano. Unha vez que vexamos que está bastante claro pasamos ao exercicio.
  - **Practicamos!:** un exercicio despregable, onde o alumando terá que escoitar os audios e identificar que tipo de escala modal é. Na retroalimentación aparecen as partituras das melodías, pero a idea é que o consigan facer só coa audición.

- **Ditado:** O ditado estará presente durante todo o curso. En cada unidade hai 6 ditados (3 a unha voz, 3 a dúas voces) en formato de audio que segue o esquema: ditado completo, escala, arpeXio e acordes e a secuencia de repeticións. O alumnado debería escoitalo unha soa vez. O ditado aparece no *Solucionario* da propia Guía Didáctica.
- **Un pouco de Historia...:** O ditado 1 a dúas voces é o tema principal da obra **Ausencia** de **EUGENIA OSTERBERGER**; incluímos información sobre a obra (con enlaces a vídeos de YouTube, para escoitar as obras ás que se fai referencia) e a compositora (con enlaces á Wikipedia, para completar información).

Ausencia, Eugenia Osterberger

<https://www.youtube.com/watch?v=90qWxji2eQk>

Eugenia Osterberger

https://es.wikipedia.org/wiki/Eugenia_Osterberger

Marcial de Adalid

https://es.wikipedia.org/wiki/Marcial_del_Adalid

Pascual Veiga

https://es.wikipedia.org/wiki/Pascual_Veiga

Canuto Berea

https://es.wikipedia.org/wiki/Canuto_Berea_Rodr%C3%ADguez

Con este apartado preténdese introducir ao alumnado no coñecemento da Historia da Música, así como fomentar a escoita de obras clásicas, moi descoñecidas na franxa de idade que nos ocupa, e de compositoras. Ademais introducir unha paréntese destas características nas clases pode motivar ao alumnado de forma moi positiva.

- ♦ **REFORZO/AMPLIACIÓN:** no caso do reforzo imos centrarnos só nas escalas modais, xa que teñen que estar ben asimiladas; na ampliación mesturaremos as escalas traballadas na unidade anterior xunto coas modais, para a súa identificación e realización. Son actividades para escribir na libreta ou imprimirse (ao picar na imaxe) para facer na clase ou na casa.
- **Xogamos!:** neste apartado aparece o **Xogando cos modos**, un xogo de adiviña, no que terán que completar palabras empregando as definicións ou audios que as acompañan. Con este exercicio repasaremos todo o traballado ata o momento.

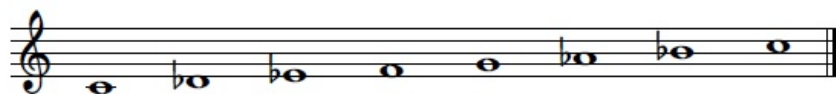
- ◆ **DOCUMENTACIÓN:** neste apartado inclúense documentos de uso para o docente ou a familia (Referencia dos contidos multimedia, Documento técnico en galego e en castelán, Manual de uso e a presente Guía Didáctica).
  - **Rúbrica:** unha rúbrica das catro destrezas da unidade na que se pode obter a valoración final.

Solucionario

Verdadeiro ou falso?

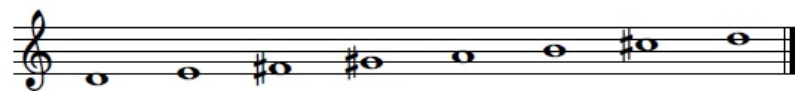
1. A nota finalis do Deuterus é Re. **Falso**
2. O modo grego Dórico comezaba na nota Mi. **Verdadeiro**
3. O modo jónico coincide coa tonalidade menor. **Falso**
4. Os gregos empregaban a notación cadrada.. **Falso**
5. Odón de Cluny foi o creador do tetragrama. **Falso**
6. A dominante do modo Tetrardus Plagal é Do. **Verdadeiro**
7. O modo hipodórico comeza na nota La. **Verdadeiro**
8. O modo eólico comeza na nota La. **Verdadeiro**
9. Os nomes das notas xurdiron dun Himno. **Verdadeiro**
10. A nota repercusio do modo Tritus Plagal é Sol. **Falso**

Que modo é?

1. Cal é Do Frigio?

2. Que modo comeza en Fa? **Lidio**

3. Todos son mixolidios menos un, cal?

4. Que modo é? **Mi Dórico**

5. Que modo é? **Fa Frigio**

6. Que modo é a tonalidade menor? **Eólico**

7. Que modo é? **Mi Locrio**

8. Que modo é? **La b Lidio**

Traballamos coa libreta

Tipo de escala: Re Mixolidio

Tipo de escala: Do Lidio

Tipo de escala: Fa Dórico

Tipo de escala: Mi Eólico

Tipo de escala: Sol Locrio

Tipo de escala: Re Eólico

Tipo de escala: Fa Lidio

Tipo de escala: Do Frigio

Ficheiros adxuntos

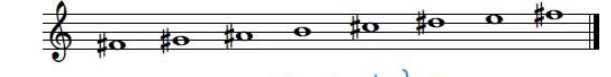
Tipo de escala: Re Locrio

Tipo de escala: Si Dórico

Tipo de escala: La Dórico

Tipo de escala: Fa# Lidio

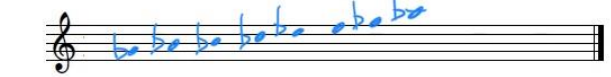
Tipo de escala: Mi Lidio

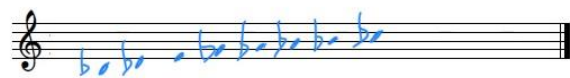
Tipo de escala: Re Lidio

Tipo de escala: Sol# Frigio

Tipo de escala: Lab Dórico

Tipo de escala: Reb Mixolidio

Tipo de escala: Do Frigio

Recoñecendo os modos

1. Frigio

2. Dórico

Ditado

Ditados a 1 voz

Ditados a 2 voces

2.

3.

Reforzo

Tipo de escala: Mi b Dórico

Tipo de escala: Sol Frigio

Tipo de escala: Fa Frigio

Tipo de escala: Re didio

Tipo de escala: Si Frigio

Tipo de escala: Mi Mixolidio

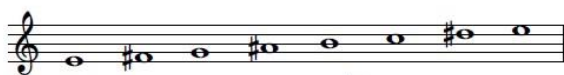
Tipo de escala: Sol Dórico

Tipo de escala: Re Locrio

Ampliación

Tipo de escala: Sol Dórico

Tipo de escala: Mi m Húngara

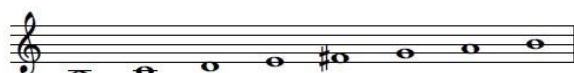
Tipo de escala: La Pentatónica Maior

Tipo de escala: Do Blues Maior

Tipo de escala: Mi b M Hispano-Árabe

Tipo de escala: Si Frigio

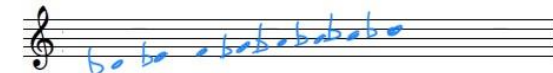
Tipo de escala: Sol b M hispano-árabe

Tipo de escala: Pentatónica menor de La

Tipo de escala: Sol# tons enteiros

Tipo de escala: Reb Mixolidia

Tipo de escala: Sol m húngara

Tipo de escala: Sol M Mixta-Secundaria

Xogamos

1. Modo gregoriano coa nota finalis Re e a repercusio La. **Protus**
2. Modo grego que empeza na nota La. **Hipodórico**
3. Nome da nota dominante nos modos gregoriano. **Repercusio**
4. Que tipo de modo é? **Mi Eólico**
5. Que tipo de modo é? **Re Lidio**
6. Que tipo de escala é? **Mixta Secundaria**
7. Que tipo de modo é? **Mi Jónico**
8. Que modo está soando? **Dórico**
9. Que modo está soando? **Locrio**
10. Nome do modo grego que comeza por Sol. **Hipofrigio**
11. Nome do modo gregoriano que comeza por Sol. **Tetrardus**
12. Nome do modo grego que comeza por Re. **Frigio**
13. Nome da primeira nota dos modos gregorianos. **Finalis**
14. Que tipo de modo está soando? **Frigio**
15. Que tipo de modo está soando? **Eólico**

Rúbrica: avaliación

	Mal (1)	Suficiente (3)	Excelente (5)	(*)
Saber identificar os distintos modos: gregos, gregorianos e os actuais.	Non consegue identificar ningún dos modos traballados.	Só consegue recoñecer os modos actuais, os gregos e gregorianos non.	Identifica sen problema todos modos: gregos, gregorianos e actuais	
Saber realizar as escalas modais traballadas.	Non sabe realizar ningunha das escalas modais	Consegue realizar algunha das escalas pero non sempre.	Realiza as distintas escalas modais.	
Sabe identificar auditivamente as escalas modais actuais	Non identifica auditivamente ningún dos modos traballados.	Identifica só algúns dos modos traballados.	Identifica auditivamente todos os modos..	
Ler con soltura e mantendo o pulso fragmentos nos compases traballados.	Ten moitas dificultades de lectura nas claves de Sol e Fa en 4ª; non consegue manter o pulso e os compases e as fórmulas rítmicas traballadas non as consegue facer correctamente.	Le con soltura en clave de Sol pero ten dificultades na clave de Fa en 4ª; algunhas das fórmulas rítmicas non as executa correctamente.	Le con soltura nas claves de Sol e Fa en 4ª, mantendo o pulso, nos compases traballados e executa con corrección as fórmulas rítmicas.	
Ler fragmentos sinxelos en Do en 1ª.	Non consegue ler un fragmento na clave de Do en 1ª, nin notas soltas.	Consegue ler notas soltas en Do en 1ª pero á hora dun fragmento non mantén o pulso.	Le fragmentos en Do en 1ª con soltura e precisión, mantendo un pulso constante.	
Entoar con exactitude rítmica e afinación melodías con ou sen acompañamento.	Non consegue entoar melodías con ou sen acompañamento.	Consegue entoar a melodía, mellor con acompañamento, pero con pouca exactitude na afinación.	Entoa con exactitude rítmica e con boa afinación melodías con ou sen acompañamento.	
Saber representar graficamente unha melodía escoitada.	Non sabe reproducir por escrito unha melodía escoitada, nin o ritmo nin as notas; ningunha das dúas voces.	Identifica o compás e deseños rítmicos pero ten dificultade para representar as alturas, sobre todo na voz grave.	Sabe reproducir por escrito unha melodía escoitada despois do proceso repeticións establecidos, tanto a 1 como a 2 voces.	